

PFU-SAK NR. 181/14

KLAGER: Adv. Håkon E. Bjørnstad pva. Østerås Bygg AS
ADRESSE: Pb. 8744 St. Olavs plass, 0028 Oslo
TELEFON: 02469 / 99 16 22 07
PUBLIKASJON: Avis Nordland
PUBLISERINGSDATO: 31.05.2014
STOFFOMRÅDE: Diverse
GENRE: Nyhetsartikkel
SØKERSTIKKORD: Kildekritikk og kontroll av opplysninger, tittelbruk, identifisering
REGISTRERT: 18.06.2014
BEHANDLET I SEKR.: 25.06.2014; tilsvarsrunde igangsatt
BEHANDLES I PFU: 28.10.2014
FERDIGBEHANDLET:
BEHANDLINGSTID: 130 dager
KLAGEGRUPPE: Firma (advokatklage)
PFU-KONKLUSJON:
HENVISNING VVPL.:
RETTSBEHANDLING:
OMTALE/ANONYM.:
MERKNADER:

SAMMENDRAG:

Avisa Nordland (AN) publiserte **lørdag 31. mai 2014** et nyhetsoppslag over to sider med hovedtittelen «**Mistenker underbetaling**» og ingressen:

«Her mistenker Fellesforbundet Salten Fagforening at det har jobbet bygningsarbeidere for under 100 kroner i timer.»

Artikkelen var illustrert med et stort bilde av tre representanter for fagforeningen og et mindre bilde av ansatte i Østerås Bygg AS. I bildeteksten til sistnevnte bilde, het det:

«Arbeidsledere og ansatte møtte Avis Nordland for å fortelle at Østerås Bygg AS er en god arbeidsgiver for dem.»

Oppslaget inneholdt også to underartikler med henholdsvis tittelen «**Avviser at lønningene kuttes**» og «**Fant avvik hos Østerås Bygg**». Sistnevnte artikkel var også illustrert med et lite bilde fra en byggeplass, hvor det i bildeteksten ble opplyst:

«Lønns- og arbeidsforholdene for utenlandske bygningsarbeidere har vært under lupen lenge.»

I hovedartikkelens brødtekst var følgende formulering fremhevet: «**Reagerer på lav månedslønn**». I tillegg var teksten utstyrt med en faktaseksjon med tittelen: «**Arbeidet mot sosial dumping**».

Innledningsvis i hovedartikkelens brødtekst ble lederen for Salten Fagforening, Jimmy Israelsen, sitert:

« – Vi har fått informasjon om at utenlandske ansatte hos underleverandører til riksentreprenøren Hent AS er misfornøyd med sine lønns- og arbeidsforhold. Det dreier seg om flere underleverandører[.]»

Under mellomtittelen **«Under minstelønn»** ble det opplyst:

«Israelsen sitter blant annet på timelister og kontoutdrag, som Fellesforbundet mener beviser at utenlandske arbeidere på jobb i Bodø umulig kan få utbetalt minstelønn på 157 kroner i timen.

– Det fortelles også om bruk av akkord. I praksis at det kuttes i timene hvis man ikke produserer i henhold til det volumet med arbeid som kreves.

Fellesforbundet frykter også at det jobbes langt flere timer enn det som faktisk står på timelistene.»

Videre ble en underleverandør konkret nevnt under mellomtittelen **«Fikk dokumenter»**:

«Fellesforbundet har helt konkret vært i kontakt med to ansatte ansatt hos underleverandøren til Hent, Østerås Bygg AS. Israelsen har regnet seg fram til at timelønnen knapt ligger på 95 kroner. Gjennom Hent har Østerås Bygg oppdrag på Nordland Sentralsykehus og Bodø videregående skole.»

I underartikkelen **«Avviser at lønningene kuttes»** fikk Østerås Bygg ta til motmæle. I ingressen sto det:

«Østerås Bygg avviser at de ikke betaler den lovbestemte minstelønnen.»

I denne brødteksten fremgikk det også at Østerås Bygg har fremlagt to saker selskapet mener kan ha utløst mistankene, men det påpekes at det altså ikke handler om at noen har fått betalt under minstelønn. AN skriver også:

«Avisa Nordland har møtt arbeidsledere og ansatte som også avviser at de ikke mottar lønn for alt av arbeidstimer ved at timetallet urettmessig blir kuttet.»

«Shekochikhin [daglig leder i selskapet, sekr. anm.] forklarer at de aktuelle avvikene hos dem skyldes manglende innlevering av timelister fra de ansatte selv.

– Dermed har ikke vi vært i stand til å utbetale alt rettidig, sier han.»

Videre refererer og siterer AN også selskapets advokat, Håkon Bjørnstad:

«Han mener Fellesforbundet Salten Fagforening ikke har belegg for påstander om at Østerås Bygg betaler under minstelønn. – De burde også legge fram hvem og hva dette gjelder, sier han.

Bjørnstad peker konkret på at Fellesforbundet ikke har sett lønsslippene. Beregningene av timelønn blir vesentlig feil når man ikke tar hensyn til private fravær, forskudd på reiseutgifter og andre normale fradrag, deriblant bokostnader, poengterer han.»

I denne sammenheng ble det for øvrig opplyst:

«Fellesforbundet Salten Fagforening viser til at de to personene de har kontakt med, ikke er de samme to som Østerås Bygg refererer til.»

I den andre underartikkelen om avvik hos Østerås Bygg, het det i ingressen:

«– Vi har avdekket avvik hos Østerås Bygg tidligere, men disse er rettet opp i.»

Her var det HMS-rådgiver hos hovedentreprenøren Hent AS som ble sitert og intervjuet. Av artikkelen fremgikk det at Hent AS jevnlig utfører undersøkelser hos sine underleverandører, og også følger opp arbeids- og boforhold.

For øvrig hadde AN på sin førsteside en liten henvisning til oppslaget om lønns- og arbeidsforholdene i byggebransjen. I henvisningen het det: **«Slår alarm om byggebransjen»**.

KLAGEN:

Klager er Østerås Bygg AS (ØB), som klager via advokat. Slik klager ser det, har Avisa Nordland brutt tre punkter i Vær Varsom-plakaten gjennom sin publisering: 3.2, om kildekritikk og kontroll av opplysninger, 4.4, om tittelbruk og 4.7, om identifisering.

Med hensyn til redaksjonens kildekritikk og kontroll av opplysninger, anfører klager å ha hatt omfattende kontakt med avisas journalist før publisering. I denne sammenheng skal det ha blitt opplyst at undersøkelser som var foretatt av daglig leder i Østerås Bygg AS, «avdekket at Fellesforbundets dokumentasjonsgrunnlag for påstand om lønnsnivået var begrenset til bankutskrift, skattekort og timetall». Klager påpeker: «Lønnslippene utgjorde således ikke en del av Fellesforbundets dokumentasjonsgrunnlag.» (Jf. vedlegg 2, e-post fra klager til journalist hvor blant annet dette anføres, sekr. anm.) For øvrig mener klager også at «artikkelens skadepotensial for ØB ikke står i proporsjon til ANs behov for å offentliggjøre en påstand fra en kilde som ved fremsettelsen av påstanden ikke har hatt tilstrekkelig grunnlag for å fremsette den», og at dette også er formidlet i vedlagte e-post til ANs journalist.

Klager bemerker at journalisten tok hensyn til opplysningen om at Fellesforbundet ikke hadde sett lønnslippene, men mener likevel at artikkelen framstår som «svært ubalansert, idet leseren av artikkelen uvegerlig må sitte igjen med et inntrykk av at ØB ikke betaler sine ansatte avtalt og korrekt lønn». Slik klager ser det, forsterkes dette inntrykket gjennom artikkelens tittel samt formuleringen som er fremhevet i brødteksten: «Reagerer på lav månedslønn». Etter klagers mening har sistnevnte formulering også «preg av å være en redaksjonell uttalelse / journalistens eget synspunkt».

Videre henviser klager til faktaseksjonen i artikkelen, og mener denne viser at temaet for artikkelen er sosial dumping. Klager anfører: «Fra denne side oppfattes det sterkt stigmatiserende for et selskap å motta beskyldning om sosial dumping.»

Hva gjelder anførselen om brudd på punkt 4.7, skriver klager at «AN i det minste burde unngått å identifisere ØB på grunn av det skadepotensialet som ligger i en påstand om sosial dumping». Klager tilføyer: «Etter vårt syn skjerpes aktsomhetsnormen når fremsatt påstand bygger på et utilstrekkelig dokumentasjonsgrunnlag[.]»

TILSVARSRUNDEN:

Avisa Nordland (AN) viser til pressens samfunnsoppgave i sin begrunnelse for å omtale temaet i den påklagede artikkelen, og peker på at lønns- og arbeidsforhold for utenlandske arbeidstakere i byggebransjen har vært under debatt og løpende overvåking av både norske fagforeninger, myndigheter og presse. Avisa skriver: «Dette er også et område hvor det er uoversiktlige og kompliserte forhold, med private leverandører og underleverandører, hvor mediene ikke kan påberope seg innsynsrett – og hvor kultur- og språkbarrierer gjør kommunikasjonen med arbeidstakere krevende. Det er i lys av denne konteksten Avisa Nordland (...) har gått grundig inn på forholdene i byggebransjen lokalt etter tips og innspill fra flere aktører.»

Med hensyn til klagers anførsel om brudd på VVP-punkt 3.2, innvender AN at redaksjonen har tilstrebet bredde og relevans i valg av kilder, og at den har gått gjennom all dokumentasjon nøye og ikke fremsatt påstander/fakta uten å ha kildegrunnlag for dette. AN påpeker også at bruken av anonyme kilder ikke er ønskelig, men iblant likevel nødvendig, og etter redaksjonens mening har den behandlet informasjonen fra slike kilder aktsomt i forbindelse med den påklagede artikkelen. Redaksjonen skal også ha vært i løpende dialog med Østerås Bygg før publisering, og gitt firmaet både plass og anledning til samtidig å imøtegå alle påstander, «ned til detaljnivå».

Om kontakten med klager opplyser AN også: «Vi har løpende kvalitetssikret og justert artiklene som følge av denne kontakten og avventet publisering. I bilag 3 skriver advokat Bjørnstad følgende til vår journalist: 'På vegne av min klient takker jeg for at ditt reviderte utkast til artikkel nå har fått et mer nyansert innhold'. Som det framgår av samme epost er det i realiteten kun pkt 1 om identifiseringen han ikke har fått gjennomslag for. Pkt 2 om at AN har deltatt i møte initiert av ØB, er tatt med i artikkelen.»

Hva gjelder anførselen om at lønnsslipper ikke var en del av Fellesforbundets dokumentasjonsgrunnlag, skriver AN: «Lønnsslippene vil ikke alene kunne bevise hvorvidt arbeidstakere har fått for lite betalt eller ikke. Dette fordi lønnsslippene ikke forteller noe om hvorvidt antall arbeidstimer fra arbeidstakeren er blitt justert ned av arbeidsgiver. Lønnsslippene kan reflektere riktig timelønnsats og det antall arbeidstimer arbeidsgiver har godkjent. Konkret er det nettopp underkjenning av arbeidstimer som er sentralt her. Påstandene fra arbeidstakere/Fellesforbundet er at arbeidsgiveren ikke godtok de underliggende skjemaene med timeregistrering eller betaler for overtidstimer.»

Videre avviser AN at tittelen går lenger enn det er dekning for: «Det er utførlig og i detalj redegjort for årsakene, funnene og tilgjengelig faktagrunnlag som gjør at Fellesforbundet mistenker underbetaling – uten at det i artikkelen er konkludert med at det er tilfelle.» Slik avisa ser det, er det også dekning for stikktittelen «Reagerer på lav månedslønn», «fordi det nettopp er utgangspunktet for saken, basert på at Fellesforbundet hadde tilgang til utbetalinger til bank til ansatte som viste at ØB tilsynelatende betalte en svært dårlig månedslønn».

Klager har også reagert på at firmanavnet er brukt i ANs omtale. Avisa påpeker i denne sammenheng at VVP-punkt 4.7, som klager har anført brudd på, understreker at det er navn på *personer* man skal være varsom med å bruke. AN anfører: «I dette tilfellet er det snakk om et selskap av en betydelig størrelse som opererer i det offentlige rom, som er leverandør til større offentlige byggeprosjekt, og som således må tåle offentlighetens søkelys. (...) Ved ikke

å opplyse selskapets navn vil det kunne kastes urettmessig mistanke mot andre underentreprenører ved Nordlandssykehuset, der det ikke er dokumentert avvik.»

I lys av det ovennevnte kan AN ikke se at de presseetiske normene er brutt.

Klageren har etter dette ikke hatt ytterligere kommentarer, og tilsvaarsrunden ble av den grunn avsluttet.